

ACC. NR. M. 6944 : 1-19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking
Härad: Uppsvidinge. m. f. Adress: Furåkra, Kråkmoåla.
Socken: Ålgårds, m. f. Berättat av: Susanna Erlandsson m. f.
Uppteckningsår: 1940. Född år 1800. i Ålgårds socken.

Uppteckningen Berör Berfagna
och deras återkomst till Hemmet.

Vol: 1.

Lidor: 1-16.

+ desslika 3. blad teckningar.

Skriv endast på denna sida!

Många sägner om "Bergtagna" har berättats av gamla i våra orter, då jag var pojke; och skall jag i följande uppteckna det viktigaste, samt jag där om minnes. — Min mormor, Katarina Orlandsdotter antalade, att han, som 12-års flicka vallade sin faders får i Hagaskuv, Bjghultssocken. I Hagen låg ett stort Berg i en kulle. Invid berget växte en hög, vacker, enkuske, som var rund, ^{ram} den varit kvarvad. Mormor flykte mycket om busken, men hade blivit tillrädd att ej gå Berget förnära, så han kom på trollens mark. Men en dag bedrog den vackra even henne och han gick dit och börja äta på bär; ty barn äro glada af det, som är rött. Strax öppnade sig berget och en hand drog in henne. Trollen sutta och äta, och

L.)

ACC. NR. M. 6944: 2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en flicka vid mina år räckte mig mat på
en "sötkallrik," men, som väl var, så smak-
te jag ej på maten för då hade dam fått
smakt med mig. Mormor sade, "Jag knäpp-
le händerna samman och böjde byst
läsa på barnabönen "Gud, som haver bar-
nen kär, se till mig, som liten är o.s.v.""
Så sade en gammal gobbe, "Släpp ut
barnet, för han ropar på den Högste."
Sprax stod jag åter ute vid busken &
mina får, & då ä endå gången i min långa
livsti ja råkat ut för trollen." slöt mormor.
Obs! En Nu död kände "Jan Jansson" f. d. adr.
Buxryd* har för mig berättat följande
länga saga. På Enstakagården Bux-
ryd ägar i Bäckeboracken Kalmar-Län
ligger ett berg i en stor kulle, som benäm-
es "Ränkollen." Där fanns fordom troll.

* Postadr: Måsterbra.

3)

ACC. NR. M. 6944 : 3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vid "Rankolla-berget" fot frambränger
 en liten del av "Hörså Hinnjans" vatten-
 viken, därstädes heter "Rankollaviken". Sär-
 var på 15de talet en dräng, somen till den
 burque Bjällingmätabanden Ola Pöts-
 san; & fikade en månljus augustimått.
 bäst ynglingen höll på med att "stry" (Pöts-
 sa) så varnade han på "Rankollaberg-
 ets" kapp en änglaskån flicka, som vid en
 eld lycktes röra till rågnjölgröt. Dräng-
 en sade; "Godkväll min lilla fästma!"
 flickan svarade, "Håll ord med det!" "I dag
 ett är till svarade drängen; & för resten kux-
 de jag på smaka din gröt för fisk får
 jag ingen i kväll! Vinst får du gröt. Hjä-
 lper du tillsammans med mig, så får du
 det i mig annars icke." Drängen var så för-
 tjust i flickan, att han glömde allt för hen-

4)

ACC. N:R. M. 6944: 4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ne, och han steg med henne in i berget, åt
och var där till kort före soluppgång i Ginn
älskog. När dam skildes åt sade flickan,
mins i kväll "ett är till" förr träffas vi igen
men du skall aldrig gå hem utan fisk, ligg
ut innan du går hem, och du blir nöjd!
Och jag är i din mähet varje dag, fast
du ej ser mig. Strängen lade ut nätet
och fick på mycket skän fisk att han
orkade knappast bära hem den, fast
det blott är en fjärdedels mil nätt till
gården Bjällingsmåla. Strängen talte ej
till någon om sin upplevelse. — Precis ett
år därefter på aftonen när dam åka kvällen
i Bjällingsmåla, så trädde den vackra
flickan in i köket. Hon hade i vardera
händen ett stort blårött knippe fullt av
guldpenningar och satte på bordet framför

5.)

ACC. N:R. M. 6944: 5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sin blivande man och sade "Här är min
hemgift, som far skickat dig och jag
kanimer enligt ditt löfte för att bliva
din hustru. Han välkomnade sin alla
fast ingen mer än saken visste vem han
var, men alla beundrade hennes skän-
het och hennes ofantliga rikedom. Det blev
ett hej dundrande bröllop. Vigseln gick
bra, men hon vågade ej följa sin man
till kyrkan för den vita kaus "Skälla"
"Klackan i den vita kyrkans torn. In-
tet förmådde hon att gå till nattvarden.
Hon väst an allt var att han ej gav
sin man något Barn. Det förtrot honom,
så han började bliva hård vid hen-
ne. Det berättas att en dag höll 6. per-
soner på att gräva en Brun på gården.
Man hade ej då, som nu, så präktiga

6.)

ACC. N:R. M. 6944:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kravar att lyfta stenar med. Karlarna
sökte på många sätt få upp ett par stora
stenar ur Bremsgröpen, men det ville in-
tet lyckas dem, men den unga frun steg
ner i gröpen och kastade upp dem, sam-
an det varit t.ex. Gummibollar. Man var
högeligen förvånad över hennes styrka
och eviga ungdom, ty han åldrades
innek. En av arbetarna sporde; "Vår frun
har en sån ofantlig styrka, varför så
låta sin man rent av tyrannisera sig?"
Hon svarade; "Jag har lovat att vara
honom undergiven och han skall va-
ra min herre, och det löftet håller jag.
En annan gång höll den på att bygga
Fähus på gården. De understa "Föllarna"
-(femren) bara av käruck och så gravade
den hölla en alu igenom. Man förmäd-

7.)
de ej lassa dam på vagn, men han bar
dam fram till bygget i famnen som när
vi bära ett vanligt vedtrå. En gång
varje år, det var julnatten hälsade han
jämte sin fru på i hennes hem i "Ran-
kullaberget." Vad som försiggick där är
ej bekant, men så mycket fångade dam
dock veta av mannen att där rådde
en oerhörd rikedom, men han kunde
ej ensam komma in i berget, endast
då hans hustru var med. Omsider så dog
mannen. På begravningsdagen kunde
han ej följa sin man till graven. På
den tiden buras liken till griftgårdar-
na. Eftersom han varit kyrkostre-
nen i Bräckebo-sacken så skulle han
"jordas i Bräckebo griftgård, dit var
från Bjälligsmåla kyrka $\frac{3}{4}$ mil. Han

8.)

ACC. N:R. M. 6944 : 8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

na halovägs till kyrkan förmodligen
ej bära liket längre. utan man måste
vända mot hemmet, men då var den
döde lätt att bära. Det säges att man
bergaut liket hemma i gårdet cirka 100
m. från mansgårdsbynaden i gårdet
nära "Stora Kungäns" strand. Varje var
i 100. år varte en skän tillägg på gra-
ven, liljan troddes vara planterad
av frun från "Bankollaaberget." På afta-
nen, begravningsdagen satte den då lika
unga frun fram de 2. knytena guld-
pengar på bordet. "Nu vänder jag åter till
mitt hem, hälften av dessa pengar äro mi-
na, den andra hälften hörer min mans
släkt till," så vart hon ej mera redd. Oh! "I
min ungdom visste" "Gobba grav" i Bjälling-
måla gård. "Bankollaaberget," se bekräftelse!

9.)

ACC. N:R. M. 6944! 9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag påminner mig en sägen om en Berg-
gen Brud. Sagan är närmast berättad av
min fader Erik Jansson i Krokshult, Rög-
hultsocken (förfödd 1822.) Han hörde be-
rättelsen av sin förste svärfar Per Nilsson
född 1780. i Krokshult sammanstädes. För-
våldigt långt tillbaka i tiden skulle ett
Bröllopsfolk i Krokshult gå "Långdans-
en" på tredje bröllopsdägen. I Krokshult
ägor ligger ett stort parti berg och klip-
por uppe på en hög mark som heter
"Hökollabacken". Den högsta delen heter
"Dansarstenen", som ligger uppskölad på
en stor berghäll i vilken trollen fordom
bodde. Dansarstenen, se bekräft. N: 2!
jämför "Hökollabacken", har fått hrammet
"dansarstenen" för på julnatten, så lyfte
trollen upp den stora stenen på 4 goll-

10.)

ACC. N:R. M. 6944 : 10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skolpar och dansade därunder, berättade
fäderna. Bemälda brud hade lovat ett
av frolken att gästa hos dem på sin
bröllopsdag, för han hade fått låna av
bergagubben sin ett Brudbälte av "Sölve
5. marker tungt." Ingen hade förr sett
en så rikt smyckad brud. Ofs! Sedan var
alltid den, att "Långdansen" skulle gå ge-
nom våra terräng, därför hade man
valt åt "Höghollabackarna." Ingen vet-
te att bruden lovat gästa frolken, för att
han fick bära det kostbara "Brudbäl-
tet." Komma till "Sausarstenen" så vart det
som jorden upplukat bruden; man såg
håll i klyftor och hålor, men han
var borta; och den unge brudgummens
försvinnande var gränslös. Bergagubbens
sän hade fått ett sådant tycke för

den unga bruden att han behöll henne,
som sin. Tröllen vore mycket goda mot
henne i allt utom att återfå friheten.
Han fick gå ut ur berget, men först satte
han på henne en "liva," (troligen någon
mossa,) som gjorde henne helt osyn-
lig och han kunde ej själva avlägsna
"livan." Brudgummen gick ofta i sorg
och sökte bland klipporna i "Höghälla-
backarna." En afton på hösten samma
samma hörde han inifrån berget på
vilket "Sannarskallen" ligger sin brud
sjunga, "Natt och dag ä tunga, fjärran från
de unga, kanam helt jag håll på kär. Y min
famn du trycke, kristnat barn med mycke,
så då vore jag ej fänge här." Den unge man-
nen inpräntade varje ord i sitt min-
ne. Så gick han till prästen i Klughults

12.)

ACC. N:R. M. 6944 : 12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

berättade allt. Prästen sade: "Så länge
är han under föllens inflytelse och han
ej slippa "luva", som gör henne osynlig
förrän han för röra vid ett nykristnat
barn i sin dopskrud, då varder han
lös. Snart blev det barn dop- (Kristning-
öl) i leyn och en ung moder tog sitt
nykristnade barn och gick till "Hög-
kollabackarna" och gick 3. var med bar-
net i famnen i sin dopskrud. Så kände
de modern vid tredje varnets slut, må-
gan trycka barnet och sig i sina armar
och såg den unga, backamma, bruden
stå framför sig med strålande ägan. För-
breeningen var lös. Han mottog först,
möjligen H. H. nattvard och vart sedan
en god och lycklig maka åt den, man
som ej förgäves ryckt sin brud ur föllens
armar.

13.)

ACC. N:R. M. 6944 : 13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4 Högsby-socken, Kalmar-län ligger byn
Hoda. Där finnes ett berg med län-
skog, som heter "Hoda-klint" och
skypar^{led} rätt från bota sidan ner i in-
sjön "kleven" en höjd av 25 m. Platsen
besökes ofta av turister för sin natur-
skönhet's skull. förr var den bemärkt
för att man där hände "Vardkasas"
när danskarne brutit in i våra byg-
der. Nu är där stor festplats med
dansbana. På den "Hoda-klint" led-
de sig för 50 år tillbaka, se teckning
N: 3. På "Hoda-klint" låg en lång (cirka
5 alnar) fyrkantig sten på en mindre di-
ka, som och synes på teckningen. "Ste-
nen" hette "Träsklackan". När man slag
mot den hördes ett ljud, som när man
med en spattverkäpp svagt knacker

mot en stor klocka i ett kyrktorn. Det
sades att trollen knackade på den stenen
när dom ville kalla tillsammans sin släkt
t. o. m. från Öland, då det vankade "Gästa-
bud i nubi berget." En ung moder, som
ej hunnit "Tacka Prästen för pist" (Blivik
kyrkostegen), han var bagen av trollen
in i berget. Som vora ej elaka mot hem-
me; men de tvingade henne att i deras
sällskap helst natttid gå till byn &
boda, sinnersbo och Brantkult och sjä-
la mat och luvande häns m. m. Gä-
väl Hon, som de övriga trollen hade
var sin "luva" på havet, då blev dom
asynliga; men solklara dagar kün-
de man ej på trollen att lämna berget,
ty sken solen på trollen. "Så sprack
dom i många bitar." Men var det mu-

let & regnigt, så gingo dom synliga mer
till Stada Gästgästaregård och även till
andra gårdar & sitta synliga vid
borden, åt och drack tillsammans
folket; så maten var synnerligen och
när trollen ofta besökte bänderna. — Gi-
velvis läglade den unga huskruan att
komma ifrån trollen; men hon fick
aldrig lämna berget utan att vara klädd
i den förhålliga "Trolluvan"; när dom
bryckt den på hennes hove, så satt den
där tills han åter var i berget. Men
en dag var han till byn Brautkull för
att skära linne, som var hängd i bark
in till sjön "Kvillingen" där dom lyfte.
På återvägen hade det i skogen utbrutit
eld. Hon var kringvärd av Lågorna,
så hon fick springa för livet till hennes

16.)

ACC. N^o. M. 6944: 16.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"linneleylde" liksom hennes kläder fätk-
de eld. Han kastade sig, fast för män-
niskor osynlig i "Kvillinge" träck. (avlopp
för sjön "Kvillingen".) Så föll "Luva" i
hennas hove, försi då må nå va
krolle, som helst, så när då "Gott
genom eld, så ä då öppläst." Senna
saga är berättad lika av mormor, min
fader och farbror Nils, alla 3. kände
den och även en nu död tjärbrän-
nare "Gustav Adolfs träck" viste berät-
ta ungefär detsamma. Träck bodde
på ett korp "Stolpen" under Kråksmåla
kyrkoby. Han sade "nu finnes inga
krolle för åskan har slat ihjäl vårt
evelia ett. Träck var född 1846. och dog
för 4. år sedan i Kråksmåla kammar-
Ålderdomshem.

ACC. N:R

M. 6944 : 17

Landskap:

Småland.

Härad:

Elfsvidinge, m. f.

Socken:

Älgshult, m. f.

Uppteckningsår:

1940.

Upptecknat av:

Carl Viking

Adress:

Turåkra²¹ Kråksmåla.

Berättat av:

Susanna Erlandsdotter, aff.

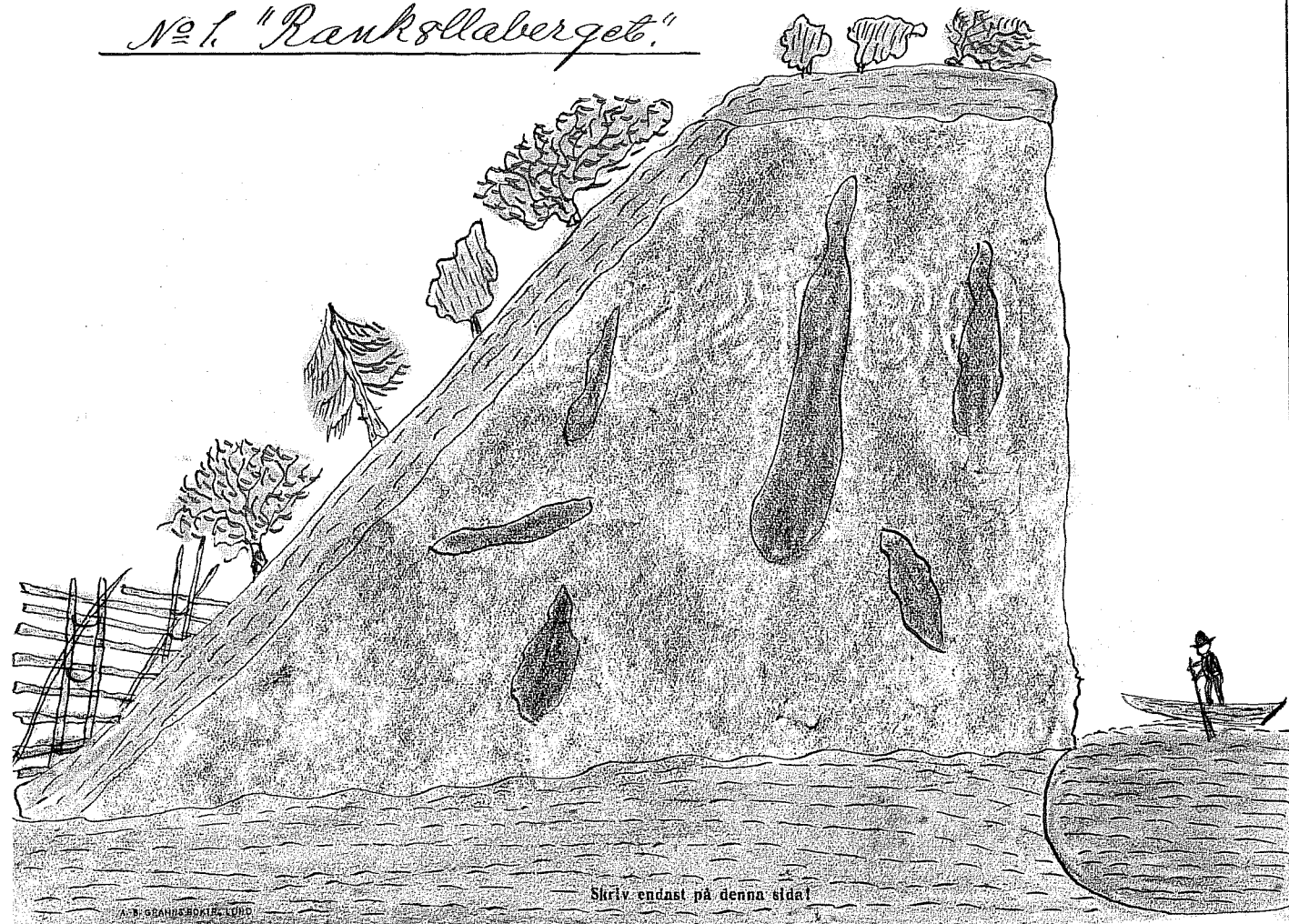
Född år

1800. i

Älgshults socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N:o 1. "Ranckollaberget."

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6944 : 18

Landskap:

Småland.

Härad:

Uppvidinge, m. f.

Socken:

Älgkult, m. f.

Uppteckningsår:

1940.

Upptecknat av:

Carl Viking,

Adress:

Turåkra, "Kräksmåla."

Berättat av:

Susanna Örlandsdotter.

Född år

1800. i Älgkultsocken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Samsarstenen." N° 2. Parti av "Samsarstenen"
och "Bögholla backarna."

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6944:19

Landskap:

Småland.

Upptecknat av:

Carl Viking.

Häraden:

Eppvidinge ö Handlöv.

Adress:

Turåkra "Kräksmåla".

Socken:

Roghult, m. f.

Berättat av:

Susanna Eklundsdatter, m. f.

Uppteckningsår:

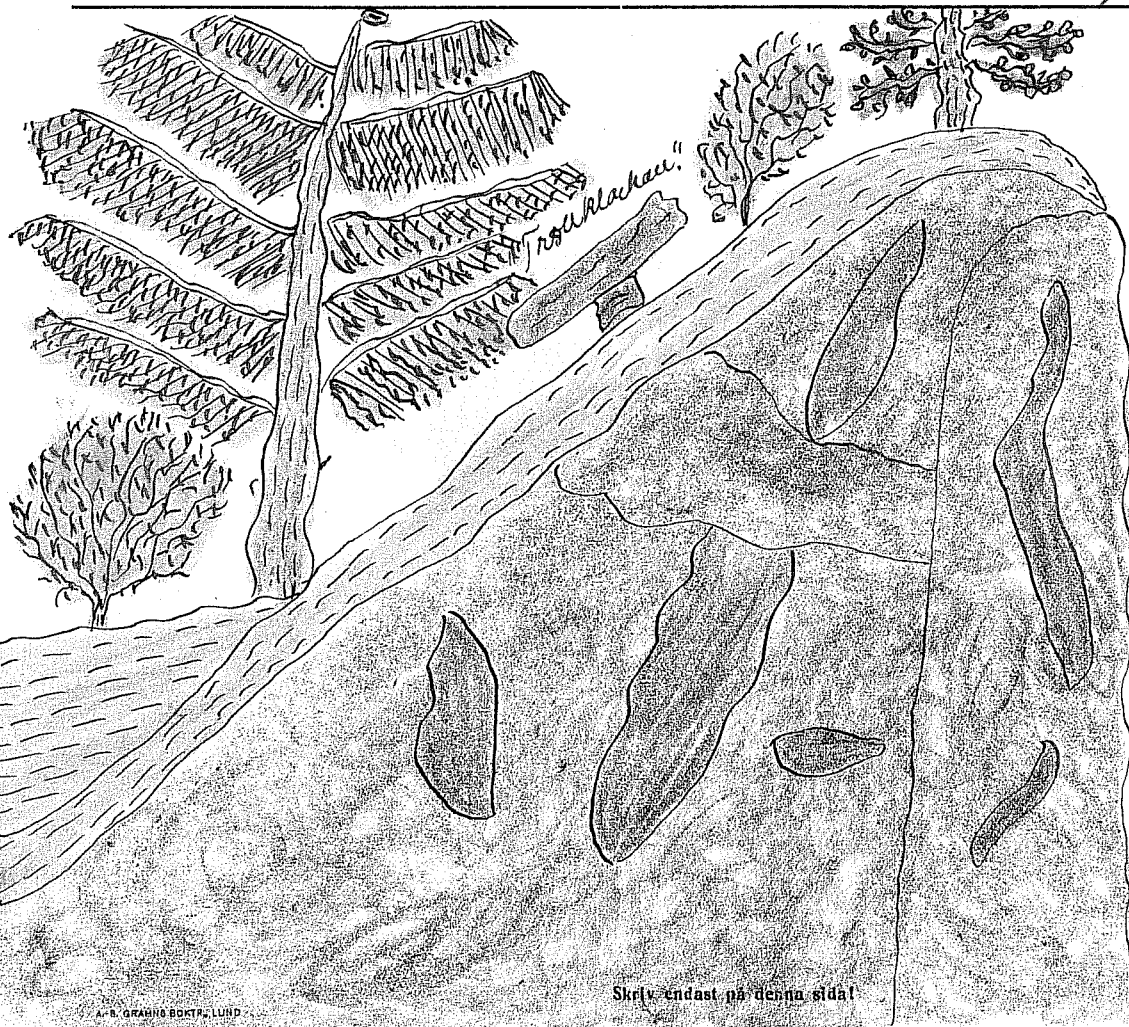
1940.

Född år

1800.

i

Roghults socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1800. del av "Karta: Klinta" för 5000
1900.

Skriv endast på denna sida!